

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR

Mgr. Hana Hendrychová

Zpráva

ze služební cesty po nizozemských knihovnách

konané ve dnech 27. – 30. října 2008



Plzeň
listopad 2008

Zpráva

ze služební cesty po nizozemských knihovnách

Studijní zájezd do vybraných nizozemských knihoven uspořádal na podnět členské základny výkonný výbor SKIP ve spolupráci s De Vereniging van Openbare Bibliotheken (Sdružení veřejných knihoven - <http://www.debibliotheken.nl/>) a Goethe- Institut Praha ve dnech 27. -30. 10. 2008. Zájezd byl tematicky zaměřen na:

- působení knihoven ve městech a obcích v současných podmínkách
- financování knihoven, jejich vztahy se zakladateli (obcemi), uplatňování zájmů knihoven
- architekturu knihoven v Nizozemsku (vybrány byly nové či nedávno postavené)
- změny v činnosti knihoven v elektronickém prostředí

V průběhu studijního zájezdu byly navštíveny tyto knihovny:

27. 10. 2008

Stadtbücherei Würzburg také **Max-Heim-Bücherei** (v roce 2003 získala německé celostátní ocenění Knihovna roku)

Knihovna se nachází v historické budově v centru města, vnější fasáda je nápadná bohatou štukovou výzdobou. Velmi citlivě je do původní stavby začleněna přístavba se střešním prosklením. Ve čtyřech poschodích budovy mají čtenáři volně k dispozici více než 140 000 dokumentů.

V úvodu nás dr. Hannelore Vogt ve své prezentaci seznámila s pojetím knihovnických a informačních služeb. Hlavním rysem je přívětivost k zákazníkům, osobní přístup, moderní a kvalitní služby v příjemném prostředí. Knihovna se zaměřuje na podporu čtení, celoživotní učení, orientaci na zákazníka a jeho rodinu, na rozvoj elektronických služeb. Kolektivně bylo vytvořeno 50 tipů orientace na zákazníka. O všech podnětech se diskutuje a rychle se uplatňují v praxi. Např. lze si půjčit i deštník v barvách města, každý má svůj kód (a stává se výpůjčkou). Knihovna využívá zájem dobrovolníků, kteří zprostředkovávají služby pro imobilní čtenáře a nemocnice. Statistika služeb uvádí 700.000 návštěv, 1,2 mil. virtuálních návštěv, 1,25 mil. výpůjček, 74 % klientů pod 40 let, 30 % klientů jsou děti a mládež. Knihovna vybírá poplatky za internet a za výpůjčky audiovizuálních dokumentů. Z 25 % se samofinancuje ze sankcí a části poplatků za výpůjčky.

Při prohlídce knihovny jsme navštívili studovnu, hudební oddělení, oddělení pro dospělé a oddělení pro děti. Knihy, časopisy i média se ve volném výběru řadí tematicky, nepřihlíží se k druhu dokumentu. Při vyhledávání v katalogu je u každého dokumentu odkaz na plán uložení, rozkliknutím se zobrazí konkrétní místo, kde lze dokument najít.

Více na <http://www.stadtbuecherei-wuerzburg.de/stadtbuecherei/index.html>

28. 10. 2008

Openbare Bibliotheek Den Haag, také **Haag Public Library**

Knihovna slouží městu se 472.000 obyvatel, kde se nachází řada významných kulturních, vzdělávacích a správních institucí, mj. Mezinárodní soudní dvůr, sídlo vlády a parlamentu.

Knihovna byla založena r. 1906, několikrát změnila místo působení. Budova stávající knihovny pochází z roku 1995 (architekt Richard Meier), v roce 2005 byly přebudovány interiéry podle návrhu architekta Aata Vose. Organizačně je k hlavní knihovně přičleněno 18 poboček. Management knihovny se snaží cca po 10 letech změnit interiéry v knihovnách, aby působily mladě, barevněji a moderněji. Vše je motivováno snahou přivést lidi do knihovny,

vytvořit pro ně domácí prostředí, zajistit pro ně dostatek jazykově dostupných materiálů (vzhledem k velmi pestrému národnostnímu složení obyvatelstva), podporovat čtení a zábavné učení jazykům, podporovat emancipaci a začlenění menšin, umožňovat setkávání. Budoucnost knihovny vidí v podpoře získávání počítačové gramotnosti, vytváření virtuální knihovny, odstraňování bariér a stresu v sociálním životě.

Do sedmipatrové budovy se vchází z prostorného atria, které je společné i pro městský úřad. V přízemí je informační a registrační pracoviště a volná studijní zóna, do čtenářských prostor se prochází bezpečnostními branami. Do jednotlivých pater se návštěvníci dostávají výtahy a eskalátory. V mezipatře je rozsáhlý výstavní prostor. Informační systém je přehledný, v každém poschodí je viditelně umístěn přehled sbírek a nabídka služeb. Prostory pro čtenáře jsou rozsáhlé, dobře osvětlené, velkoryse vybavené sedacím nábytkem u oken a velkým množstvím pracovních míst v jednotlivých poschodích.

Více na <http://www.bibliotheekdenhaag.nl/Default.aspx?p=centrale&s=&language=&branch>

DOK Delft

Městská knihovna je otevřena od května 2007. Budova byla přestavěna pro potřeby knihovny z bývalého nákupního centra, architekt vytvořil široké schodiště, přidal podlaží a skleněnou střechu. Stará budova tak působí moderně, ale poněkud „syrově“ přiznáním betonové konstrukce, která není povrchově dále upravena. Oblé tvary a měkkí materiály jsou použity v místě kontaktu s klienty, stejně tak je využita i výrazná barevnost. Barvy zde mají svoji zvláštní funkci, jsou syté, svítivé, slouží k orientaci. Bílé podlahy jsou výrazné, rozšiřují prostor. Regály a skříně jsou černé a dávají vyniknout knihám a jejich vnější úpravě. Informační místa jsou žlutá. Také židle jsou barevné a pohodlné, aby se tu lidé cítili dobře a zůstávali. Bílá podlaha je jednotícím prvkem, každé oddělení má pak svoji barvu a atmosféru. V knihovně se provozuje hudba, všude se dá jíst a pít káva, je zde hodně PC stanic, kde se dají hrát hry. Ústředním mottem všeho dění je člověk. Pracovníci knihovny mají zájem, aby sem lidé chodili rádi ne za klidem, ale za informacemi, za komunikací (např. volné debaty s odborníky, besedy). Využívají všechny dostupné prostředky, aby své klienty zaujali a přivedli je častěji do knihovny (recepty, slevy, upoutávky na filmy).

Při prohlídce knihovny nás zaujala konstrukce spodní části regálů (stupínek), která unese dospělého člověka, zadní měkká stěna regálu, použitelná jako nástěnka, kapsy na materiály a letáky, zvláštní sedačky k PC, kde v sedáku je zabudováno tělo počítače (case), platební panel. Dětské oddělení je jeden krásný modrý pokoj s oranžovým prostorem pro komiks, hudební oddělení je vybaveno širokou nabídkou médií (gramodesky, CD, DVD) a moderní přehrávací technikou, zvláště nás zaujaly kulovité poslechové boxy. Prohlédli jsme si samoobslužné vracení knih propojené dopravníkem s třídícím pracovištěm, čtenářskou kavárnu, kde si lze číst noviny i časopisy. V zadní části prostoru je pódium s křesly. Celý prostor lze využít k pořádání akcí (přednášky, hudební pořady) až pro 200 posluchačů, pořady se konají i mimo provozní dobu knihovny. Prošli jsme část pro dospělé čtenáře, byli jsme upozorněni na možnost půjčování z artotéky, nahlédli jsme do „romantického koutku“ s nabídkou románů pro ženy. Studijní místa jsou u velkých pracovních stolů, celek působí velmi neformálně (rovněž tak zázemí pro pracovníky a ředitelna).

Více na <http://www.dok.info/index.php>

29. 10. 2008

Bibliotheek Heerhugowaard (Library of 100 talents)

Městská knihovna sídlí v nové čtyřpatrové budově, kterou nám představily paní Monique Mosch a paní Karen Bertrams jako knihovnu sta talentů. Knihovna je výrazně orientována na dětského čtenáře. 25 % dětí z města využívá knihovnu, knihovna spolupracuje s 25 školami a předškolními zařízeními. Při tvorbě architektonického návrhu se vycházelo z rozsáhlého

průzkumu v 10 školách, kde děti představovaly svoji vizi knihovny – (živá zvířata, knižní secondhand, bar s čokoládou, pokoj, kam rodič nemůže, pohodlný nábytek, živě komunikující obsluha). Architektka Stephanie Haumann z ateliéru Hans von Heeswijk vytvořila maketu knihovny, kde konečné zastřešení bylo návrhem dětí. S dětmi se také konzultoval návrh architektky Marieke van Diemen na interiér – živé barvy, kulaté tvary, světlé příjemné materiály.

V přízemí jsou internetová pracovní místa, vracení knih, informační pult. Po eskalátoru se dostanete do dalších prostor knihovny. Literatura je stavěna tematicky, beletrie je na hřbetu označena piktogramy (hl. téma – napínavé, romantika, fikce, ...), atmosféru navozuje i vlastní uspořádání regálů. Část knih je stavěna našikmo, aby bylo lépe vidět obálky knih. Dětské oddělení nabízí řadu tajemných míst, ale i stupňovitý prostor, připomínající divadelní hlediště a volný prostor pro hry. Vlídne, příjemné a inspirativní prostředí, velmi laskavé přijetí od pracovníků knihovny.

Více na <http://www.bibliotheekheerhugowaard.nl/>

Openbare bibliotheek Amsterdam

Navštívili jsme ústřední budovu městské knihovny, provoz zde byl zahájen 7. 7. 2007. S výstavbou knihovny se dlouhodobě počítalo, návrh i konečná realizace předpokládaly velké úložné prostory, prostor pro kulturní aktivity, výstavní prostory, počítačovou infrastrukturu, občerstvení, prostor pro setkávání. Návrh pochází z ateliéru Architectural bureau Jo Coenen. Knihovna zaujímá plochu 28 000 m², má 10 podlaží, 1 000 studijních míst, z toho 600 s PC, 26 samoobslužných míst pro výpůjčky a vracení, 8 km otevřených regálů a 24 km zavřených skladů, originální design, počítačové propojení s pobočkami. Divadelní sál má 270 míst, souběžně zde může probíhat řada kulturních a společenských aktivit. Výstavní prostory mají přibližně 300 m² a konají se zde profesionální výstavy. V 7. poschodí je situována restaurace s 270 místy. Dalším speciálním prostorem je meeting place. Pohled z přízemí vzhůru nabízí impozantní průhled přes všechna poschodí. Pohyb knihovnou je poměrně rychlý prostřednictvím soustavy rychlovýtahů a eskalátorů. Celý prostor je vybaven hezkým sedacím nábytkem a četnými uměleckými předměty. K dispozici je řada toalet a míst na odkládání. To celé je v péči asi 200 zaměstnanců. V těsné blízkosti knihovny je 1 200 parkovacích míst a lze zde odložit 2 000 jízdních kol, bez kterých si dopravu nelze představit. Knihovna je dobře dostupná i prostřednictvím MHD.

Knihovna je otevřená denně od 10 do 22 hod. V průměru ji navštíví 7 000 lidí denně. Pro knihovnu byl speciálně navrhován sedací nábytek a svítidla. Čtenáři využívají samoobslužný výpůjční systém na všech patrech, půjčit si mohou maximálně 8 dokumentů. Pohyb dokumentů po budově zajišťuje pásový dopravník, třídění dokumentů pro jednotlivá poschodí zajišťuje strojní zařízení na základě kódu. Čtenářům slouží rovněž studijní kabiny a tiché zóny. Informační místa mají zaoblené tvary. Novinky se okamžitě vykládají na nabídkové pulty.

Knihovna funguje jako monumentální prostor pro informace, vzdělávání, kulturu i setkávání.

Více na <http://www.oba.nl/>

30. 10. 2008

Universiteitsbibliotheek Utrecht

Všechny univerzitní knihovní sbírky byly soustředěny do jedné budovy, kterou navrhl architekt Wiel Arets. Hlavní vchod představuje monumentální, reprezentativní, široké schodiště, ale poměrně malé dveře, které vedou rovněž ke kavárně, prodejnám a konferenční místnosti. Knihovnu denně navštíví stovky studentů. Pro ně je zde k dispozici 4,2 mil. svazků, 300 PC, 1 000 studijních míst, 1 bar, 1 auditorium a 6 přednáškových místností.

V přízemí je velký otevřený prostor s informačním pultem. Nad schodištěm je široký světlík až do 6. patra, který by měl izolovat od hluku (i přesto je tu určitá zvuková kulisa). Zvukově izolovat by měly i strukturované panely. Vzor na panelech vytvořil fotograf Kim Zwarts a motiv se opakuje v celé knihovně. Barevně se nejvíce uplatňuje černá barva v kombinaci s červenou, bílé jsou podlahy, které jsou horizontálně reflexní a prosvěćují prostor. Světlo odrážejí i vertikální plochy, zejména speciálně konstruovaná okna a prosklení se vzorem, který podle potřeby tlumí nebo naopak násobí prostup světla. Vzor na oknech je tvořen dvěma vrstvami speciální fólie, která umožňuje až o 40% zredukovat světlo. Některé body světlo odrážejí, jiné pohlcují. Červená barva pultu symbolizuje otevřenost, je to barva informací.

Prostory knihovny slouží k umístění fondů i jako studijní místa. Architekt zde vytvářel rovněž prostory pro setkávání, zejména schodiště má význam i jako přehlídkové molo. Regály s knihami ohraničují studijní místa, rovněž zvukově izolují, k dispozici jsou i uzavřené studijní kabiny. Literatura je řazena tematicky. Všude převažuje volný výběr. Starší fondy jsou uloženy ve zvláštních skladech, kde se udržuje stabilní teplota a vlhkost pro jejich ochranu. Staré tisky, mapy a grafika jsou určeny pouze k prezenčnímu využití.

Hluk a přemíra černé barvy jsou nejčastějším bodem kritiky, černá barva je i v zázemí pro zaměstnance, působí zde poněkud depresivně. Je snaha si pracovní prostředí oživit plakáty a plyšovými zvířátky. Informační systém je černobílý a ne příliš informativní.

Výstavba knihovny trvala 7 let a stála 45 mil. eur. Rozvody a sítě jsou ukryty v obkladech a v podhledech. Dokumentace se musela velmi precizně vypracovat. Spojovací budovy mají také své studijní a odpočinkové zóny. Zvenčí je plášť budovy tvořen betonem, strukturovanými betonovými panely a skleněnými panely. I zvenčí je tak možno identifikovat dopravní cesty, knihovní fondy a studijní místa.

Více na <http://library.uu.nl/182main.html>

Hodnocení:

Studijní zájezd byl obsahově velmi bohatý a informativní, naši nizozemští kolegové a kolegyně z Goethe-Institutu vybrali velmi zajímavé a reprezentativní knihovny, o čemž svědčí i rozsáhlá fotodokumentace.

Dobře bylo organizováno ubytování a stravování tak velkého počtu účastníků. Velmi dobře byli připraveni naši hostitelé, svůj výklad o knihovně v řadě případů doprovodili elektronickou prezentací, což značně zvýšilo dosah a možnost využití sděleného. Velký dík patří vedoucí zájezdu Zlatě Houškové a k úspěchu velkou měrou přispěl překlad a informace pana kolegy Rubena Pelara.

